

IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON TOIMINTAOHJE

27.4.2021

Sisältö

Johdanto.....	1
1. Ikäihmisten perhehoito.....	1
1.1. Perhehoidon määrittely ja tavoite	1
1.2. Perhehoidon muodot	1
1.3 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero.....	2
1.4 Perhehoidon järjestäminen.....	3
1.5 Säästöstausta	3
2. Perhehoitajaksi hakeutuminen	4
2.1 Prosessi perhehoitajaksi.....	4
2.2 Ennakoalvemuksen sisältö	4
3. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen	5
3.1 Perhehoitaja	5
3.2 Perhekoti	6
3.3. Perhekodissa hoidettavien määrä.....	6
4. Perhehoitoon sijoittaminen	7
4.1 Palvelutarpeen arvio ja palveluun pääsyn kriteerit	7
4.2 Perhehoitoon sijoittaminen	8
4.3 Ikääntyneen hoiva ja huolenpito perhehoidossa.....	8
5. Perhehoitoa määrittelevät suunnitelmat ja sopimukset.....	9
5.1 Hoito-, palvelu- ja <i>kuntoutussuunnitelma</i>	9
5.2 Toimeksiantosopimus.....	10
5.3 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus.....	11
5.4 Toimeksiantosopimuksen päättyminen tai irtisanominen	11
6. Perhehoitajalle maksettavat palkkiot ja korvaukset.....	11
6.1 Hoitopalkkio	12
6.2 Kulukorvaus	12
6.3 Käynnistämiskorvaus.....	13
6.4 Sijaishoitajan palkkio	13
6.5 Palkkiot ja kulukorvaus perhehoidon keskeytyksen ajalta	13
6.5.1 Perhehoitajan sairastuessa.....	13
6.5.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä.....	14

6.5.3 Perhehoitajan vapaan ajalta	14
6.6. Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä	15
6.7 Matkakorvaus	15
7. Perhehoitajan asema	15
7.1 Oikeus vapaaseen	15
7.2 Perhehoitajan sosiaaliturva ja vakuutukset	16
7.3 Työttömyysturva	17
7.4 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus	17
7.5 Tietojen saanti	17
7.6 Perhehoitajan valmennus, täydennyskoulutus ja työnohjaus	18
7.7. Perhehoitoliitto	18
7.8 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset	18
7.9 Vertaistoiminta ja mentorointi.....	18
8. Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen säilyttäminen	19
9. Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat.....	19
9.1 Asiakasmaksut	19
9.2 Asiakkaan hoito perhehoitajan vapaan aikaan	20
9.3 Hoidettavan varat ja omaisuusluettelo	21
9.4 Asiakkaan asema	21
9.5. Asiakkaan kuolema perhehoitokodissa.....	21
10. Perhehoidon valvonta ja tuki	22

Johdanto

Tässä toimintaohjeessa kuvataan, kuinka Pietarsaaren yhteistoiminta-alueella toteutetaan ikäihmisten henkilöiden toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohjeessa kuvataan muun muassa perhehoidon määrittely, perhehoidon toteuttaminen, korvauseriaatteen, perhehoitajan asema sekä tuen muodot. Toimintaohjeen tavoitteena on luoda Pietarsaaren sosiaali- ja terveysviraston alueelle yhtenäinen toimintamalli toimeksiantosuhteisen ikääntyneiden perhehoidon toteuttamiseksi.

Toimintaohjeen tarkoituksena on palvella kaikkia osapuolia; palveluohjaajia, perhehoidossa olevaa asiakasta, hänen omaisiaan ja perhehoitajaa. Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyy toimintaohjeen. Perhehoitajille maksettavien palkkioiden ja kulukorvausten tarkistus tehdään vuosittain lakisääteisten indeksikorotusten mukaisesti (Perhehoitolaki 263/2017 § 19).

1. Ikäihmisten perhehoito

1.1. Perhehoidon määrittely ja tavoite

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Sen tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen ja tarpeenmukaiseen hoitoon. Perhehoitoa voidaan järjestää kahdella tavalla: toimeksiantosopimussuhteisesti ennakkovalmennuksen käyneen perhehoitajan kanssa tai sopimussuhteisesti yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa. **Tässä toimintaohjeessa kuvataan toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa.**

Ikäihmiselle voidaan järjestää perhehoitoa perhehoitajan yksityiskodissa, kun hän tarvitsee pääsääntöisesti paljon tukea, apua ja/tai hoitoa, eikä tule enää toimeen omassa kodissaan toimintakyvyn alenemisen vuoksi. Palvelutarpeen tulee olla vähintään säännöllisen kotihoidon asiakkaan palvelutarve. Perhehoito voi olla vaihtoehto myös silloin, jos arvioidaan, ettei kotona asuminen ole turvallista ja muun muassa tehostettu palveluasuminen on liian raskas palvelumuoto asiakkaan tarpeeseen nähden. Lyhyt- tai osa-aikainen perhehoito tarjoaa kodinomaisen huolenpidon esimerkiksi omaishoitajan vapaapäivien ajaksi. Osa- aikaista perhehoitoa voidaan myös antaa hoidettavan kotona.

Perhehoidossa kunnioitetaan ikäihmisen itsemääräämisoikeutta, otetaan huomioon yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä huomioidaan turvallisuus. Perhehoidon vahvuuksia ovat jatkuvuus, kodinomainen ympäristö sekä pysyvät ihmissuhteet. Perheen arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat ikäihmisen toimintakykyä ja kuntoutumista sekä ylläpitää hyvää elämänlaatua.

1.2. Perhehoidon muodot

Perhehoito voi olla pitkäaikaista, lyhytaikaista tai osavuorokautista perustuen perhehoidettavan yksilöllisiin tarpeisiin. Perhehoito perustuu aina palvelutarpeen arviointiin ja yksilölliseen hoito-,

palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Toimeksiantosopimuksessa määritellään tapauskohtaisesti perhehoidon muoto ja sen kesto.

Pitkäaikainen perhehoito

Pitkäaikainen perhehoito tarkoittaa jatkuvaa toistaiseksi voimassa olevaa ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa perhehoitajan kodissa. Perhehoito on pitkäaikaista, kun hoitovuorokausia on yli 14 kuukaudessa. Pitkäaikainen, jatkuva perhehoito tarjoaa hoivan, huolenpidon ja asumisen heille, jotka eivät enää tukitoimien avulla selviydy omassa kodissaan. Palvelumuotona perhehoito sijoittuu kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen välimaastoon, tarjoten myös läsnäolon yöaikaan perhehoitajan kodissa. Se voi myös korvata tehostetun palveluasumisen hoitomuotona.

Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikainen perhehoito on lyhytaikaista tai säännöllistä tapahtuvaa hoitoa perhehoitajan kodissa. Se voi olla äkilliseen tarpeeseen perustuvaa hoitoa tai intervallityyppistä tilapäishoitoa. Lyhytaikainen perhehoito voi olla esim. yksi vaihtoehto sairaalasta kotiutuvien jatkohoitopaikkana, intervallihoidona, omaishoitajien vapaiden järjestämiseksi, omaishoitajan sairastuessa hoidettavan sijaishoitopaikkana. Lyhytaikainen perhehoito on ympärivuorokautista perhehoitoa, joka kestää enintään 14 vrk/kk. Lyhytaikaisen perhehoidon tavoite on tukea asiakkaan kotona asumista sekä tukea omaisten jaksamista.

Osavuorokautinen perhehoito

Osavuorokautinen perhehoito on tarkoitettu henkilölle, joka tarvitsee perhehoidon palvelua osavuorokautisesti. Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa. Päivällä tapahtuva osavuorokautinen perhehoito on vaihtoehto päivätoiminnalle. Osavuorokautinen perhehoito on päivällä tai illalla tapahtuvaa perhehoitoa, joka on kestoaltaan maksimissaan 10 tuntia vuorokaudessa.

Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito

Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito määritellään kestoaltaan perusteella osavuorokautiseksi perhehoidoksi. Kotona tapahtuvaa perhehoitoa voidaan järjestää esim. omaishoitajan vapaan järjestämiseksi. Perhehoito asiakkaan omassa kodissa mahdollistaa esimerkiksi omaishoitajan vapaan tilanteissa, joissa hoidettava ei voi tai halua lähteä pois omasta kodistaan. Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito on päivällä tai illalla tapahtuvaa perhehoitoa, joka on kestoaltaan maksimissaan 10 tuntia vuorokaudessa.

Kiertävä perhehoitaja

Kiertävällä perhehoitajalla tarkoitetaan ennakkovalmennuksen suorittanutta perhehoitajaa, joka toimii vakituisen perhehoitajan sijaisena tämän vapaapäivien aikana tai toimii perhehoitajana asiakkaan omassa kodissa. Perhehoitajan sijaistaminen on lyhytaikaista tai osavuorokautista.

1.3 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero

Omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Mikäli henkilön hoitajina toimii oma lapsi, vanhempi, isovanhemmat, sisarukset tai avio- tai avopuoliso, hoito on omaishoitoa.

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona ennakoivaltuutuksen suorittaneen perhehoitajan toimesta ja hoitoa saavalta peritään asiakasmaksu.

Oma lapsi voi hoitaa vanhempansa perhehoitajana, sillä edellytyksellä, että vanhempi on ennen perhehoitoon siirtymistä asunut toisessa osoitteessa kuin hoitajana toimiva lapsi, ja ettei lapsi ole ennen perhehoitajaksi ryhtymistä ollut omaishoitajana.

1.4 Perhehoidon järjestäminen

Sosiaali- ja terveysvirasto on nimennyt perhehoidon koordinaattorin. Perhehoidon järjestämisestä huolehtii perhehoidon koordinaattori yhteistyössä sosiaali- ja terveysviraston viranhaltijoiden kanssa. Ikäihmisten perhehoidon yhdyshenkilö koordinoi perhehoitajien rekrytointia, ennakoivaltuutusta, tukea sekä perhehoidon ohjausta ja valvontaa. Pietarsaaren Sosiaali- ja terveysvirasto ylläpitää perhehoitajia koskevia tietoja rekisteriselosteen mukaisesti. Perhehoitoa koskevat asiakirjat arkistoidaan asianmukaisesti ja Pietarsaaren sosiaali- ja terveysvirasto tallentaa perhehoitajasta ja perhekodista seuraavat tiedot:

- Nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite sekä mahdollinen perhekodin verkkosivujen osoite
- Kotona asuvat perheenjäsenet (nimi, henkilötunnus, perheenjäsenen tyyppi: puoliso/avopuoliso, lapsi, kotona asuva aikuinen ja onko osallinen perhehoidon toteuttamiseen)
- Perheen terveydentila ja työkyky
- Yleistä tietoa perheestä/perhekodista esim. sovittu hoidettavien enimmäismäärä, eläimiä, esteetön jne.
- Palvelujen saatavuus
- Perhehoidossa olevat asiakkaat
- Tiedot ennakoivaltuutuksesta (missä, ajankohta, valmentajat)
- Kertomusosio: puhelinkeskustelut, sähköpostinvaihdot ja kotikäynnit, jotka koskevat perhehoitajaa tai perhekotia.

1.5 Säästötausta

Ikääntyneen perhehoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat muun muassa seuraavat lait ja asetukset:

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Laki perhehoitolain muuttamisesta (510/2016)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus avohoidon ja laitoshoidon määrittelyn perusteista (1806/2009)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992, 912/1992)
- Hallintolaki (434/2003)
- Henkilötietolaki (523/1999)

- Kotikuntalaki (201/1994)
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- Pelastuslaki (379/2011)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- Valvira: Omavalvontaohjelma
- STM:n opas 2021. Turvallinen lääkehoito

2. Perhehoitajaksi hakeutuminen

2.1 Prosessi perhehoitajaksi

Perhehoitajaksi haetaan hakemuksella, joka löytyy Pietarsaaren sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen kotisivuilta. Perhehoitajaksi aikovalta kysytään hakemuksessa muun muassa perhesuhteita, asumista, terveydentilaa ja päihteiden käyttöä. Perhehoito yksityiskodissa on koko perheen asia ja se vaatii käytännössä kaikkien perheenjäsenten hyväksymisen. Perhehoitoa voi antaa myös yksinasuva ja yksinhuoltaja.

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. (Perhehoitolaki 263/2015 6§). Uusien perhehoitajiksi aikovien on suoritettava ennakkovalmennus ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä. Pietarsaaren sosiaali- ja terveystieteiden keskus vastaa ennakkovalmennuksen järjestämisestä. Hakijoiden kanssa sovitaan tutustumistapaaminen hakijan kotona, jonka aikana tehdään alkuhaastattelu sekä annetaan lisätietoa perhehoidosta ja valmennuksesta. Valmennukseen osallistuja toimittaa kotikunnasta lausunnon mahdollisista esteistä perhehoitajaksi ryhtymiselle.

Ennakkovalmennus on prosessi, joka koostuu ryhmämuotoisista tapaamisista ja kotitehtävistä. Mikäli perheen ajatuksena on toimia perhehoitoperheenä omassa kodissaan, suositellaan molempien puolisoitten osallistuvan ennakkovalmennukseen. Arviointia henkilön/perheen valmiuksista perhehoitajan tehtävään tekevät henkilöt itse ja kouluttajat. Valmennus päättyy yhteiseen arviointikeskusteluun ja kirjalliseen loppuarviointiin. Pietarsaaren sosiaali- ja terveystieteiden keskuksessa perhehoitajan hyväksyy perhehoidon kouluttajakoulutuksen saanut palveluohjauksen viranhaltijat ennakkovalmennuksen jälkeen.

Mikäli perhehoitaja on käynyt perhehoidon valmennuksen yhteistoiminta alueen ulkopuolella, niin kunnan perhehoidon koordinaattori arvio henkilön ja kodin soveltuvuuden sekä ottaa vastaan todistuksen käydystä valmennuksesta.

2.2 Ennakkovalmennuksen sisältö

Perhehoidon ennakkovalmennus tarjoaa tietoa ja mahdollisuuden perehtyä ikäihmisten perhehoitajan tehtävään. Ikäihmisten perhehoidon ennakkovalmennus on prosessi, joka kestää noin kolme kuukautta ja sisältää seitsemän ryhmätapaamista ja kotitehtäviä. Ennakkovalmennus perustuu ikäihmisten perhehoitajan tehtäviin ja niissä tarvittaviin valmiuksiin. Valmennuksen

käynnistämisvaiheessa ei tarvitse tietää tai olla varma halustaan tai kyvyistään ikäihmisten perhehoitajan tehtävään.

Valmennuksen tavoitteena on auttaa perhehoitajaksi aikovaa perhettä/henkilöä tekemään tietoinen päätös perhehoitajaksi ryhtymisestä, sitoutumisesta tehtävään ja arvioida perheen/henkilön valmiuksia ja edellytyksiä toimia tehtävässä. Erityisistä syistä ennakoivalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta (Perhehoitolaki 263/2015 6§).

Perhehoidon kouluttajat tekevät yhdessä lakisääteisen valmennuksen aikana tehdyn yhteisen arvioinnin pohjalta päätöksen perheen tai henkilön soveltuvuudesta perhehoitajaksi. Valmennuksen aikana tehdyillä kotikäynnillä käydään läpi perhehoitajaksi aikovan omaa elämänhistoriaa ja selvitetään muita perhehoitajuuteen sekä perhehoitokotiin liittyviä vaatimuksia ja velvoitteita.

Jos kouluttajilla on yhteinen näkemys siitä, että valmennuksen osallistuvalla on valmiuksia ja hän on kiinnostunut ikäihmisten perhehoitajan tehtävästä, perhehoidon koordinaattori pyytää tarvittaessa perhehoitajaksi kiinnostuneelta lääkärinlausunnon terveydentilastaan (T-todistus). Perhehoitajalla ei voi olla sellaisia pitkäaikaisia sairauksia, jotka vaikeuttavat hoitotyötä.

3. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

3.1 Perhehoitaja

Perhehoitajana voi toimia henkilö, joka on osallistunut perhehoidon ennakoivalmennukseen ja hänellä on tehtävään vaatimat valmiudet ja voimavarat. Myös kiertävän perhehoitajan tulee käydä ennakoivalmennus. Perheenjäsenten ihmissuhteet on oltava kunnossa ja perheen talouden vakaa. Perheen on oltava yhteistyökykyinen. Yhteistyötahoja ovat: perhehoidettavan lähiomaiset, perhehoidon koordinaattori, palveluohjaus ja muut yhteistyötahot.

Ikäihmisiä hoitavalla perhehoitajalla tulisi olla seuraavanlaiset valmiudet:

- sitoutua perhehoitajan tehtävään
- pitää huolta ikäihmisen hyvinvoinnista (hoiva ja huolenpito)
- auttaa ja tukea ikäihmistä hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä
- tehdä yhteistyötä ikääntyvän asioissa
- mahdollistaa ja tukea ikäihmisen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa

Perhehoitajaksi ei voi ryhtyä henkilö, jolla:

- hylkäävä arvio ennakoivalmennuksesta tai ei suostu osallistumaan ennakoivalmennukseen
- perheessä käytetään fyysisiä rajoitusmenetelmiä, jotka eivät ole ikääntyneen edun mukaisia
- joku perheenjäsenistä vastustaa perhehoitoa
- akuutti / toistuva / pitkäaikainen toimeentulon asiakkuus
- akuutti / toistuva / pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma perheessä

- perheessä käynnissä aktiivinen lastensuojeluasiakkuus perheenjäsenen kanssa
- kriisi omassa elämäntilanteessa
- vakava sairaus perheessä, joka alentaa huomattavasti toimintakykyä
- perheen elämään ja arkeen erittäin voimakkaasti vaikuttava elämänkatsomus

3.2 Perhekoti

Perhekoti on perhehoitajan yksityiskoti, jossa perhehoitoa annetaan. Perhehoidon koordinaattori hyväksyy perhekodin hyväksytyksi suoritettun ennakkovalmennuksen jälkeen. Pietarsaaren sosiaali- ja terveystieteiden valvoo myös perhekodin toimintaa.

Perhekodissa tulee huomioida mahdollisimman hyvin esteettömyys ja turvallisuus ja sen on oltava annettavalle perhehoidolle sopiva. Perhekodin jäsenten väliset ihmissuhteet tulee olla kunnossa ja kaikkien perhekodin jäsenten hyväksyä ja olla yksimielisiä kodin perhehoitotoiminnasta. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa.

Pitkäaikaiseen perhehoitoon sijoitetulle henkilölle on oltava oma huone. Perhehoidettavalla on halutessaan mahdollisuus kalustaa ja sisustaa oma huoneensa. Hänen tulee voida myös käyttää kodin yhteisiä tiloja tasavertaisesti muiden perhekodin jäsenten kanssa.

Perhekodit kuuluvat paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin. Rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta. Perhehoitajaa suositellaan tekevän yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa perhekodin paloturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Pelastuslaissa ja asetuksessa on määräykset mm. palovaroittimien määrästä, sijoittamisesta ja kunnossapidosta, alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta.

3.3. Perhekodissa hoidettavien määrä

Perhekodissa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään neljää henkilöä, perhehoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset ja muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina (Perhehoitolaki 263/2015, § 7). Hoidettavien henkilöiden määrä voi olla enintään kuusi, jos perhekodissa annettavasta hoidosta vastaa vähintään kaksi ennakkovalmennuksen käynyttä, perhekodissa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on lisäksi tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoitotehtävistä (Perhehoitolaki 263/2016 7§). Perhekodissa hoidettavien määrä on kuitenkin aina suhteutettava perhehoitajien lukumäärään sekä hoidettavien tarvitsemaan hoitoon (Perhehoitolaki 263/2015,9§).

Edellä säädetystä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä voidaan poiketa, jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Lisäksi enimmäismäärästä voidaan poiketa, mikäli perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät poikkeamisen mahdolliseksi (Perhehoitolaki 263/2015, §9). Esimerkiksi osavuorokautisessa päiväaikaisessa perhehoidossa perhehoidettavien määrä voi poiketa lain enimmäismäärästä.

Perhehoidon koordinaattori arvioi aina sijoitettavien henkilöiden määrän ottamalla huomioon perhehoitajan valmiudet ja mahdollisuudet vastata hoidon tarpeessa olevien tarpeisiin. Perhehoitajalla ei kuitenkaan ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan hoidettavien määrästä päättää aina perhehoidon koordinaattori. Sijoitusta tehtäessä tulee ottaa ensisijaisesti huomioon sijoitettavan henkilön etu.

4. Perhehoitoon sijoittaminen

4.1 Palvelutarpeen arvio ja palveluun pääsyn kriteerit

Perhehoito on yksi vaihtoehto ikäihmisten hoidon ja asumisen järjestämiseksi. Asiakas tai omainen voi hakea perhehoitoa hakemuskaavakkeella. Perhehoitoa tarjotaan asiakkaalle palvelumuotona silloin, kun se on asiakkaan palvelutarpeen kannalta perusteltua. Perhehoidon myöntäminen perustuu aina laaja-alaiseen yksilölliseen palvelutarpeen arvioon, jossa kartoitetaan asiakkaan toimintakyky, tuen ja palveluiden tarve sekä sovitaan asiakkaan tarpeiden mukaisista palveluista. Palvelutarpeen arvioinnissa hyödynnetään RAI-instrumenttia. Arvioinnista vastaa palveluohjausyksikön palveluohjaaja, tarvittaessa yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa.

Pitkäaikainen perhehoito kohdennetaan pääsääntöisesti paljon hoivaa ja huolenpitoa tarvitseville asiakkaille, joiden toimintakyky on alentunut iän tai sairauden vuoksi niin merkittävästi, että kotona asuminen ei enää ole turvallista tai tarkoituksenmukaista. Asiakkaan palvelutarpeen tulee täyttää säännöllisen kotihoidon asiakkaan palvelutarve. Perhehoito soveltuu erityisesti niille ikääntyneille, joilla omasta asunnosta muuton syynä ovat turvattomuus, alentunut toimintakyky, mielenterveydelliset ongelmat tai alkava/keskivaikea muistisairaus. Perhehoitoon tulevan ikääntyneen tulisi kuitenkin selvittää yöt ilman säännöllistä avun tarvetta. Fyysiseltä toimintakyvyltään ikääntyneen tulisi olla sellainen, että hänen avuntarpeeseensa on mahdollista vastata pääsääntöisesti yhden ihmisen avulla.

Ikäihmisen on mahdollista saada lyhytaikaista tai osavuorokautista perhehoitoa tukemaan kotona asumista, kuntouttavana jaksena esim. sairaalahoidon jälkeen tai omaishoitajan jaksamisen tueksi.

Perhehoitoon soveltuvat asiakkaat valitaan asiakkaan ja perhehoitajan toiveita huomioiden. Perhehoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että perhehoitoa tarvitseva henkilö sijoitetaan juuri hänelle sopivaan perheeseen. Perhehoidon koordinaattori tekee päätöksen siitä, voidaanko perheeseen sijoittaa kyseessä oleva henkilö vai ei.

Perhehoitoon ei sovellu ikäihminen, joka:

- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa
- valvoo öisin ja häiritsee muita
- tarvitsee säännöllisesti apua öiseen aikaan
- on aggressiivinen, eikä käyttäytymistä saada hallintaan niin, että perhehoitajan tai muiden perhekodissa asuvien turvallisuus voitaisiin turvata
- karkailee niin paljon, että valvonta on mahdotonta
- ei kykene liikkumaan itsenäisesti tai yhden autettavana siirtymään pyörätuoliin tai tarvitsee sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista perhehoitokodissa

- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toiminnoissaan kahden henkilön apua
- on oikeustoimikelpoinen ja ymmärtää hoidon tarpeensa, muttei itse halua vastaanottaa perhehoitoa
- ei sitoudu yhteistyöhön tai jonka omaiset eivät sitoudu yhteistyöhön
- kuntoutuu niin että perhehoidon tarve poistuu

4.2 Perhehoitoon sijoittaminen

Ikääntyneen perhehoitoon sijoittaminen tapahtuu yleensä vaiheittain. Perhehoidon koordinaattori valitsee asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti perhehoitajien rekisteristä asiakkaalle tarkoituksenmukaisimman perheen ja neuvottelee perhehoitajan kanssa mahdollisesta hoitopaikasta. Perhehoitaja arvioi omat mahdollisuutensa ottaa hoidettava vastaan ja ilmoittaa päätöksensä koordinaattorille. Perhehoidon koordinaattori järjestää perhehoitoon tutustumisen, jonka jälkeen asiakas tekee päätöksen perhehoitopaikan vastaanottamisesta.

Pitkäaikaiseen perhehoitoon siirryttäessä voidaan aluksi tehdä lyhytaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimus ns. tutustumisjakson ajaksi. Tutustumisjakson olisi hyvä olla vähintään kuukauden mittainen, jotta perhehoitoon muuttava ikäihminen ja perhehoitaja ennättävät tutustua riittävästi ja voidaan arvioida perhehoidon soveltuvuus asumismuotona

Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat perhehoitoon sijoitettavan elämäntilanne, aikaisemmat elämäkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve.

Asiakkaalle tehdään yhteistyössä asiakkaan, omaisen, perhehoitajan (sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppanien) kanssa hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelma. Perhehoidon koordinaattori tekee viranhaltijapäätökset asiakkaalle perhehoitopaikasta sekä asiakasmaksuista. Sen jälkeen hän laatii vielä toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa.

Perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Vastuutyöntekijän yhteystiedot käyvät ilmi hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmasta. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää (Perhehoitolaki 263/2015 15§).

4.3 Ikääntyneen hoiva ja huolenpito perhehoidossa

Perhehoito sisältää vähintään seuraavat yksilöllisesti määritellyt terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävät ja edistävät toiminnot:

- henkilökohtainen arjessa selviytyminen sisältäen mm. henkilökohtaisen hygienian, pukeutumisen, ravitsemuksen, vaatehuollon, terveydentilan seurannan, ulkoilun ja toimintakykyä tukevan avustamisen
- turvallisuudesta, harrastuksista, virkistysmahdollisuuksista ja toimintakyvyn sallimissa rajoissa arjen askareisiin osallistumisesta huolehtiminen
- sosiaalisten suhteiden ylläpito

Hoitotarvikkeet. Perhehoidon asiakas on oikeutettu saamaan pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarkoitettuja maksuttomia hoitotarvikkeita Pietarsaaren sosiaali- ja terveystieteiden ohjeen mukaisesti.

Lääkehoito. Hoito- ja palvelusuunnitelmassa sovitaan myös lääkehoidon toteuttamisesta. Ensisijaisesti pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön lääkkeiden jakaminen toteutetaan annosjakeluna apteekista. Lyhytaikaisessa perhehoidossa asiakkaalla tulee olla mukana perhekotiin tullessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeet dosettiin jaettuna perhehoitojakson ajaksi. Pistoshoitoa vaativa lääkehoito toteutetaan joko koulutuksen saaneen ja osaamisen tason varmistaneen perhehoitajan toimesta tai kotihoidon toimesta. Erillinen lupa pistoshoitoa varten täytyy olla. Ikäihmisen kotona toteutettavassa perhehoidossa kotona tulee olla ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuna dosetteihin hoidon ajaksi.

Ensisijaisesti perhehoidossa olevan ikäihmisen lääkkeiden jakamisesta vastaa perhehoitaja, jolla on tehtävään soveltuva koulutus ja voimassa oleva lääkehoitolupa (LOVe). Ellei näin ole, perhehoitajan tulee suorittaa lääkehoidon osaamisen perusteet (MiniLOP). Perhehoitaja vastaa edellä mainittujen lupien uusimisesta tarvittaessa. Perhehoitaja saa antaa valmiiksi jaetusta dosetista tai annospussista lääkkeet asiakkaalle. Kotihoito jakaa lääkkeet dosettiin, jos asiakkaalla ei ole annosjakelu apteekista.

Mikäli lääkehoidon toteuttaminen perhehoitajan puolesta ei ole mahdollista, kotihoito hoitaa lääkkeiden annon. Perhehoidossa lääkkeet tulee säilyttää lukituskaapissa.

Ravitsemus ja liikunta. Asiakkaille tarjotaan päivittäinen ruokailu valtakunnallisen ikäihmisten ravintosuosituksen mukaisella ateriaritmillä, jolla hänelle turvataan riittävä nesteiden ja ravinnon saanti. Erityisruokavalio järjestetään niitä tarvitsevalle asiakkaalle.

Asiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus päivittäiseen ulkoiluun ja liikkumiseen. Liikunnasta voidaan huolehtia myös osallistumalla kodin arjen askareisiin. Riittävä päivittäinen liikunta tukee merkittävästi pitkäaikaisairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta.

Kuljetuspalvelut. Kuljetuspalveluissa noudatetaan Pietarsaaren sosiaali- ja terveysviraston ohjeistuksia.

5. Perhehoitoa määrittelevät suunnitelmat ja sopimukset

5.1 Hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelma

Ikääntyneen palvelut perustuvat asiakkaan yksilölliseen hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Suunnitelma perustuu hoidon ja palvelun tarpeen arviointiin. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä asiakkaan, hänen omaisensa, perhehoitajan sekä tarvittaessa muiden yhteistyökumppanien kanssa. Toimintakyvyn arvioinnissa hyödynnetään RAI-instrumenttia. Hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelma arvioidaan ja päivitetään terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään 6kk välein. Suunnitelma tulee laatia mielellään ennen perhehoidon aloittamista, mutta kuitenkin kuukauden kuluessa perhehoidon alkamisesta.

Hoito-, palvelu – ja kuntoutussuunnitelmaan sisällytetään:

- suunniteltujen palveluiden laatu ja määrä
- tavoitteet, joihin palveluiden ja muiden tukitoimien avulla pyritään

- selkeät vastuut eri toimijoille
- suunnitelma ennakoitujen riskien varalta
- kuinka suunnitelman toteutumista seurataan ja tarpeita arvioidaan uudelleen

Ikääntyneelle asiakkaalle nimetään suunnitelmaan oma vastuutyöntekijä. Perhehoitaja saa myös kopion asiakkaan hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelmasta.

5.2 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja Pietarsaaren sosiaali- ja terveysviraston viranhaltija sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet.

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perheeseen sijoitetun ikääntyneen osalta erikseen.

Toimeksiantosopimus tulee tehdä ennen perhehoidon aloittamista. Kiireellisissä tilanteissa se voidaan tehdä välittömästi sen jälkeen.

Sopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja perhehoidon koordinaattori. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat puoliset, kun tarkoituksena on, että molemmat puoliset vastaavat perhehoitoon sijoitetun hoidosta. Sopimus tehdään toistaiseksi tai määräajaksi sovitusta päivästä alkaen, sopimuksessa on enintään 4kk:n koeaika. Määräaikaiseen sopimukseen kirjataan hoidon päättymispäivä sekä määräaikaisuuden peruste. Sopimuslomakkeena käytetään Pietarsaaren sosiaali- ja terveysviraston perhehoidon toimeksiantosopimuslomaketta.

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoito- ja palvelusuunnitelman tarkistuksen yhteydessä, hoidon kestoja tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta. Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1 luvun 1§:ssä tarkoitettussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan.

Toimeksiantosopimuksessa tulee sopia seuraavat asiat:

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten kulukorvausten maksamisesta;
- 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;
- 4) hoidon arvioidusta kestosta;
- 5) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;
- 6 a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä;
- 6 b) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;
- 7) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta;
- 8) tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista;
- 9) yhteistyöstä sosiaali- ja terveysviraston ja perhehoitajan kesken.

5.3 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus

Perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tehdään toimeksiantosopimus. Sopimuksella hoitaja sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan kotona. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitettulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta
- tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
- toimeksiantosopimuksen voimassaolosta;
- tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

Sijaishoitajalle toimitetaan hyvän perhehoidon varmistamiseksi, asiakkaan suostumuksella, asiakasta koskevat tarvittavat tiedot. Perhehoitolain säädökset huomioidaan myös sijaishoidon aikana.

5.4 Toimeksiantosopimuksen päättymisen tai irtisanominen

Perhehoidon kesto arvioidaan toimeksiantosopimuksessa. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen on tehtävä kirjallisesti. Perhehoito voidaan irtisanoa, jos asiakkaan tila heikkenee, eikä perhehoito enää ole riittävä hoitomuoto. Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimus päättyy heti, mikäli hoidossa oleva henkilö kuolee tai perhehoito ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi sopimus voidaan irtisanoa, jos perhehoitaja tai asiakas perustelluista syistä irtisanoo sopimuksen. Perhehoitajan terveydelliset tai perhetilanteesta tai muut painavat syyt voivat olla perusteena perhehoidon päättämiseen.

Perhehoidon käynnistyessä voidaan molemminpuolisesti sopia erikseen koeajasta (enintään 4 kk) jolloin irtisanomisaika ei ole voimassa. Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden (2 kk) kuluttua (Perhehoitolaki 263/2015 12§).

Lyhytaikaisessa perhehoidossa sopimukset ovat määräaikaaisia. Mikäli lyhytaikaisessa perhehoidossa tulee tilanne, jolloin toimeksiantosopimus täytyy irtisanoa ennen sopimuksen päättymistä, noudatetaan kahden kuukauden irtisanomisaikaa.

Mikäli perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, on perhehoitajan pyrittävä saamaan hoidon taso vaatimusten mukaiseksi. Jos puutetta ei korjata annetussa määräajassa tai jos perhehoidossa on havaittu laiminlyöntejä, joita ei kyetä korjaamaan tai laiminlyönti on hyvin vakava, voidaan sopimus irtisanoa välittömästi. (Perhehoitolaki 263/2015 12§).

6. Perhehoitajalle maksettavat palkkiot ja korvaukset

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Lisäksi perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta tarpeen

mukaan, Sosiaali- ja terveysministeriön ja Pietarsaaren sosiaali- ja terveyslautakunnan kalenterivuositain vahvistaman linjauksen ja indeksikorotusten mukaisesti.

6.1 Hoitopalkkio

Hoidosta maksettava palkkio perustuu kunkin perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisessä hoito- ja palvelu- ja kuntoutussuunnitelmassa kuvattuun ohjauksen, huolenpidon, hoidon, ja valvonnan tarpeeseen. Hoitopalkkion suuruus määritellään toimeksiantosopimusta solmittaessa ja sitä tarkistetaan, mikäli perhehoidossa olevan henkilön tilanteessa tapahtuu muutoksia. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa ja se kartuttaa eläkettä. Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

Perhehoidon palkkioiden jakamisesta puolisoitten kesken voidaan sopia erikseen. Kun molemmat puoliset ovat allekirjoittaneet sopimuksen, ovat eläkevakuutukset siten voimassa molempien osalta ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoidossa olevan asiakkaan hoitoon.

Hoitopalkkio maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa kuukausiperusteisesti. Tilapäisessä ja osavuorokautisessa perhehoidossa hoitopalkkio maksetaan jälkikäteen toteutuneiden hoitopäivien mukaan.

6.2 Kulukorvaus

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta maksetaan kulukorvausta, jonka perusteena käytetään perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todellisia kustannuksia ja kunkin hoidossa olevan henkilön yksilöllisiä tarpeita.

Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, jonka voi ilmoittaa verottajalle verovähennyskelpoisena tulonhankkimiskuluna. Perhehoitaja voi hakea ennakoivasti ennakonpidätysprosentin alennuksen kulukorvausten määrää vastaavasti. Perhehoitajan tulee hakea perhehoitoa varten erillinen verokortti, johon voidaan ottaa huomioon kustannusten korvaukset (kulukorvaus ja mahdolliset erikseen korvattavat matkakulut).

Kulukorvaus maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa kuukausiperusteisesti. Tilapäisessä ja osavuorokautisessa perhehoidossa kulukorvaus maksetaan jälkikäteen toteutuneiden hoitopäivien mukaan. Silloin kun perhehoito tapahtuu hoidettavan kotona kulukorvausta ei makseta.

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan henkilön:

- asumisesta ja asunnon käytöstä aiheutuvat menot kuten jätehuollon, sähkön, lämmityksen, veden, kodin puhtaanapidon ja irtaimiston kulumisen
- Tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, kuten käsikauppalääkkeet ja laastarit, joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata.
- ravintomenot Huom! kulukorvausta korotetaan 1,80 €/vrk mikäli perhehoidossa olevalla henkilöllä on ylimääräisiä kuluja aiheuttava erikoisruokavalio (esim. gluteeniton), joka kirjataan toimeksiantosopimukseen.
- vaatehuollosta aiheutuvat kustannukset kuten pesu ja pienet korjaukset
- pesuaineet ja hygienia
- wc- ja talouspaperit

- omalla autolla ajetut tavanomaiset ikäihmisen asioihin tai mukana olemiseen liittyvät matkakulut (esim. kauppaan, kirjastoon).
- perhehoitoon liittyvät puhelinkulut. Asiakkaan oman puhelimen ja siitä aiheutuvat kulut hoidettava maksaa itse.
- henkilö- tai vahinkovakuutukset

6.3 Käynnistämiskorvaus

Käynnistämiskorvaus on harkinnanvarainen etuus, jonka myöntämisestä päättää delegointisäännön mukaan nimetty työntekijä. Käynnistämiskorvauksen käytöstä tehdään hankintasuunnitelma ja kustannusarvio. Myönnetty käynnistämiskorvaus merkitään toimeksiantosopimukseen. Hyväksytyistä hankinnoista aiheutuneet kustannukset maksetaan kuitteja vastaan. Käynnistämiskorvauksella tehtävät hankinnat kohdennetaan aina perhehoidossa olevaan henkilöön. Pääsääntöisesti lyhytaikaisessa perhehoidossa ei makseta käynnistämiskorvauksia, vaan hoidossa olevien henkilöiden erityistarpeet huomioidaan jo perhehoitoa suunniteltaessa.

Käynnistämiskorvausta myönnetään hakemuksen perusteella todellisiin, tapauskohtaisesti harkittaviin ja hankittaviin kuluihin silloin, kun korvausta ei voida saada muiden järjestelmien kautta. Tällaisia tarpeellisia käynnistämiskustannuksia voivat olla esim. asuntoon kohdistuvat välttämättömät muutostyöt, kalusteet tai vuodevaatteet. Korvausta ei pääsääntöisesti myönnetä tavanomaisiin kodin varustuksiin kuten kodinkoneisiin. Asunnon muutostyöt ja apuvälineet tulee ensisijaisesti hankkia sosiaalihuolto- tai vammaispalvelulain nojalla ja terveydenhuollon lääkinnällisen kuntoutuksen nojalla.

Käynnistämiskorvauksena tehdyt hankinnat ovat Pietarsaaren sosiaali- ja terveystieteiden osaston omaisuutta. Poistoaika on 4 vuotta. Mikäli hoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan kohtuus ja tilanne huomioiden kuoleutumaton osa käynnistämiskorvauksesta periä takaisin. Poistojen jälkeen käynnistämiskorvauksella tehdyt hankinnat ovat perhehoitajan omaisuutta.

6.4 Sijaishoitajan palkkio

Hoitopalkkio ja kulukorvaus sijaishoitajalle ovat lyhytaikaisen perhehoidon mukaiset. Mikäli sijainen toimii perhehoitajana vakituisen perhehoitajan kodissa, maksetaan kulukorvaukset vakituiselle perhehoitajalle, ellei toisin sovita. Sijaisen toimeksiantosopimus tehdään noin kaksi viikkoa ennen sijaisuuden alkua jokaisesta perhehoidettavasta ja hoitopalkkio maksetaan sopimuksen mukaisesti, mikäli hoitajakso toteutuu.

6.5 Palkkiot ja kulukorvaus perhehoidon keskeytyksen ajalta

6.5.1 Perhehoitajan sairastuessa

Perhehoitajan sairastuessa hänen tulee ilmoittaa sairastumisesta ilman viivytystä perhehoidon koordinaattorille. Mikäli poissaolo jatkaa yli kolme päivää, siitä tulee toimittaa sairauslomatodistus. Perhehoitajalta voidaan kokonaistilanne arvioiden pyytää sairauslomatodistus myös kolmelta ensimmäiseltä sairauslomapäivältä. Perhehoitajasta johtuvasta syytä maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkion Kelan sairausvakuutuspäivärahan omavastuuajalta (sairastumispäivä + yhdeksän arkipäivää). Perhehoitaja on oikeutettu hakemaan

sairauspäivärahaa Kelasta omavastuuajan jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutuspäivärahan suuruisena (sairausvakuutuslaki 7 luku 1 §). Edellytyksenä omavastuuajan palkkion maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua.

Jos perhehoidossa oleva ikäihminen hoidetaan perhehoitajan sairausloman aikana perhekodissa perhehoitajan puolison tai muun oman verkoston avulla (perhehoidon koordinaattorin hyväksymä), hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan normaalisti perhehoitajalle tai puolisolalle/muulle verkostolle. Jos hoidettavan hoito järjestetään kodin ulkopuolella, vähennetään kulukorvauksesta 50 % sairauspäivärahan omavastuuajalta. Asiakkaan sijoittamisesta keskeytyksen ajalle sovitaan perhehoidon koordinaattorin kanssa. Perhehoitoliiton kotisivuilta löytyy lisätietoa sairauspäivärahasta:

https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/perhehoitajan_tehtava/sairauspaivaraha

Akuutin sairastumisen sattuessa **päätoimiselle jatkuvaa lyhytaikaista perhehoitoa** tekeväälle perhehoitajalle maksetaan ennalta suunniteltujen hoitajaksojen keskeytymisestä hoitopalkkio. Palkkio maksetaan enintään sairastumispäivä + yhdeksän arkipäivää. Palkkio maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon alimmalla perhehoidon palkkiolla.

Ei päätoimiselle lyhytkestoisen ja osavuorokautisen perhehoitajan kohdalla, jos perhehoitaja sairastuu, pyritään sairausloman aikaiset perhehoidon jaksot siirtämään toiseen ajankohtaan.

6.5.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Perhehoitajasta riippumattomasta syystä **pitkäaikaisessa perhehoidossa**, kun hoidettava on esim. sairaalahoitossa tai omaisten luona perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus viisi vuorokautta täysimääräisenä. Jos keskeytys kestää yli viisi vuorokautta, vähennetään päivittäisestä hoitopalkkiosta 50 % ja kulukorvauksesta aterioiden osuus. Jos keskeytys kestää yli 30 vuorokautta palkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyy, lukuun ottamatta asumista.

Perhehoidon korvausten maksamisen edellytyksenä on, että perhehoitaja pitää yhteyttä esim. sairaalassa olevaan henkilöön ja on yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa:

Mikäli perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta yli kolme vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.

Mikäli perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta alle kolme vuorokautta ennen hoidon alkamista eikä tilalle sijoiteta toista asiakasta, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio suunnitellun hoitajakson mukaisesti, kuitenkin enintään kolmelta päivältä.

6.5.3 Perhehoitajan vapaan ajalta

Pitkäaikaisen perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä vapaan ajalta, mikäli perhehoitajan kotiin tulee sijainen vapaan ajaksi. Jos hoidettava on vapaan ajan muualle sijoitettuna, perhehoitaja saa vapaansa ajalta normaalin hoitopalkkion ja 50 % kulukorvauksesta. Sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio.

Perhehoitajan koulutuksessa oloajalta perhehoitajalle maksetaan palkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä silloin, kun koulutus on ennalta sovittu ja sijoittajatahon järjestämä. Muuhun

koulutukseen osallistumisesta ja kustannuksien korvauksesta on sovittava erikseen ja etukäteen perhehoidon koordinaattorin kanssa.

6.6. Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä

Kun perhehoito päättyy toimeksiantosopimuksen irtisanomiseen, maksetaan **pitkäaikaisessa perhehoidossa** hoitopalkkio täysimääräisenä kahden kuukauden irtisanomisajalta. Mikäli perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä ja 50 % kulukorvauksesta irtisanomisajan loppuun, mikäli perhehoito päättyy koeaikana tai toimeksiantosopimukseen purkamiseen, maksut päättyvät asukkaan siirtyessä pois perhekodista.

Mikäli irtisanotun tai päättyneen toimeksiantosopimuksen tilalle tehdään uusi toimeksiantosopimus, ei makseta irtisanomisaikana erillistä palkkiota ja kulukorvausta irtisanotusta tai päättyneestä toimeksiantosopimuksesta. Uusi toimeksiantosopimus voidaan irtisanomisajalle tehdä, vain mikäli irtisanotulla sopimuksella hoidossa ollut henkilö siirtyy irtisanomisaikana muualle hoitoon.

Kuolemantapauksen yhteydessä maksetaan hoitopalkkiota täysimääräisenä ja 50 % kulukorvauksesta kuukauden ajan.

6.7 Matkakorvaus

Perhehoitaja voi kuljettaa perhehoidossa olevaa henkilöä, mikäli asiasta on sovittu ikäihmisen ja hänen läheisensä, asiainhoitajan tai edunvalvojan kanssa tarvittaessa kirjallisesti. Tavanomaisia perhehoidon arkeen kuuluvia matkoja ei korvata erikseen, vaikka perhehoidettava olisi kyydissä.

Asiakkaan sairaanhoito- tai kuntoutusmatkoihin haetaan Kelan matkakorvausta. Asiakas maksaa omavastuusuuden itse.

Perhehoidettavan kodissa tapahtuvan perhehoidon perhehoitajalle ja perhekodin sijaiselle maksetaan matkakorvausta Kelan matkakorvauksen oman auton käytön mukaan oman kodin ja perhehoitopaikan välinen edestakainen matka. Mikäli sijainen asuu Pietarsaaren yhteisalueitten ulkopuolella, maksetaan matkakorvausta maakunnan rajalta alkaen. Sijaisen matkakorvaus jaetaan perhehoidettavien määrän mukaisesti sijoittavien kuntien kesken. Mikäli perhehoitaja käyttää julkista liikennettä, matkakulut korvataan todellisten kustannusten mukaisesti edullisinta matkustustapaa käyttäen.

7. Perhehoitajan asema

7.1 Oikeus vapaaseen

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaata 3 vuorokautta kalenterikuukaudessa, ja ne tulee pitää kokonaisina vuorokausina (yhteensä 36 vuorokautta vuodessa) jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Erityistilanteissa kunta voi myöntää enemmän vapaapäiviä kuin laissa tai toimintaohjeessa todetaan.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä 2 vrk/kk, niiltä kuukausilta, jolloin perhehoidossa oleva henkilö on ollut paikalla perhekodissa vähintään 14 vuorokautta.

Perhehoitajalle kertyneet vapaat korvataan rahana toimeksiantosopimuksessa sovittuna ajankohtana.

Osavuorokautisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä 2 vrk/kk, mikäli osavuorokautinen perhehoito toteutuu vähintään 14 vuorokautena kuukaudessa. Vapaapäivät korvataan rahana osavuorokautisen palkkion mukaisesti.

Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuosittain: 1.1. - 31.12. Kertyneet vapaapäivät on pidettävä sen kalenterivuoden kuluessa, jonka aikana ne on ansaittu (joulukuun vapaan voi käyttää seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä). Vapaita voi halutessaan kerätä ja pitää ne yhtäjaksoisesti; kerryttäminen on mahdollista enintään puolen vuoden ajalta. Perhehoitajalla on vastuu siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen. Käyttämättä jääneitä vapaita ei makseta rahana.

Suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt tulee ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille hyvissä ajoin, viimeistään kahta kuukautta aiemmin. Vapaat tulee pitää kokonaisina vuorokausina. Vapaavuorokausi (24 h) lasketaan alkavaksi siitä kellonajasta, jolloin tilapäishoito alkaa. Liikaa pidetyt vapaat peritään takaisin, mikäli perhehoito päättyy kesken vuoden. Perhehoidon päättyessä pitämättä jäänyt vapaa korvataan rahana (hoitopalkkio). Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomarahaan, koska kyseessä ei ole työsuhde, vaan toimeksiantosuhde. Palkattomasta vapaasta sovitaan erikseen ja hyvissä ajoin perhehoidon koordinaattorin kanssa.

7.2 Perhehoitajan sosiaaliturva ja vakuutukset

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään Julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti, ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Yli 68-vuotiaiden perhehoitajien kanssa käydään vuosittain arviointikeskustelu perhehoidon jatkamisesta ja tarvittaessa voidaan perhehoitajalta pyytää terveydentilasta lääkärintodistus. Perhehoitajan tulee informoida sijoittajakuntaa eläkkeelle siirtymisestä vähintään 3 kk aikaisemmin.

Pietarsaaren sosiaali- ja terveysturvasto vastaa perhehoitajan vakuuttamisesta työssä tapahtuvan tapaturman varalta (perhehoitolaki, tapaturmavakuutuslaki). Perhehoitajan tehtävässä tapahtuneen tapaturman lisäksi perhehoitaja on oikeutettu saamaan korvausta myös ammattitaudista. Tapaturmavakuutus kattaa kaikki sellaiset vammat tai sairaudet, joilla on selvä yhteys perhehoitajan tehtävän suorittamiseen tai siitä johtuviin olosuhteisiin: perhehoitaja esimerkiksi loukkaantuu nostaessaan perhehoidossa olevaa henkilöä. Työssä tapahtuneesta tapaturmasta tulee viipymättä ilmoittaa koordinaattorille. Perhehoitajan omassa vapaa-ajan vietossa tapahtuvat vahingot eivät kuulu Pietarsaaren sosiaali- ja terveysturvaston ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusturva on perhehoitajan omalla vastuulla.

Pietarsaaren sosiaali- ja terveysturvastolla ei ole vakuutusta perhehoidettavan perhehoidossa aiheuttamien vahinkojen varalle. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että perhehoitaja ottaa laajennetun kotivakuutuksen. Pitkäaikaisen perhehoidettavan omaisuus sisältyy perhehoitajan koti-irtaimiston vakuutukseen. Perhehoitaja vastaa hoidettavalle, tämän omaisuudelle tai ulkopuolisille aiheuttamistaan vahingoista. Vahingon sattuessa asia selvitetään yhdessä perhehoitajan ja koordinaattorin kanssa. Perhehoitajan on hyvä vakuutus sopimusta tehdessään selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti omasta vakuutusyhtiöstään. Esimerkiksi

kotivakuutuksen osalta on hyvä selvittää, tuleeko kaikki perheenjäsenet luetella vakuutus sopimuksessa.

7.3 Työttömyysturva

Työttömyyspäivärahaa saadakseen perhehoitajan täytyy olla työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän saa työllistyä yritystoimintaa vastaavalla tavalla. Jos perhehoitotehtävä on työllistävä, perhehoitaja ei kuitenkaan voi olla työmarkkinoiden käytettävissä. (Työttömyysturvalaki 1290/2002.) Perhehoitajana toimiminen on hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta.

Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä työssäoloa, koska toimeksiantosuhte ei ole työsuhde. Toimiminen toimeksiantosuhteisena perhehoitajana voi kuitenkin pidentää työttömyysturvan tarkastelujaksoa. Tällöin perhehoitajan mahdollisuus saada rahallista tukea työttömyysajalle riippuu siitä, millaisia muita töitä hän on työhistoriansa aikana tehnyt.

Työttömyyskorvauksen määrä työttömyysajalle lasketaan työtulojen perusteella. Perhehoitajana toimiminen on ilmoitettava työvoimatoimistoon. Mahdollisuus työttömyyspäivärahan saamiseen ja siihen vaikuttavaan tuloon kannattaa aina selvittää maksavalta taholta (Kela tai työttömyyskassa) etukäteen. Jos perhehoitotehtävä on kovin työllistävä eikä perhehoitaja voi olla työmarkkinoiden käytettävissä, sijoittavan kunnan sosiaaliviranomainen tai perhehoitoon sijoitetun henkilön palveluista vastaava työntekijä voi lausunnollaan todentaa perhehoidon työllistävyyden.

Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Perhehoitaja voi säilyttää työttömyyskassan jäsenyyden ilmoittamalla, ettei hän ole työsuhhteessa eikä saa palkkaa. Lisätietoa työttömyysturvasta löytyy perhehoitoliiton sivulta:

https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/perhehoitajan_tehtava/tyottomyysturva

7.4 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista siihen kuntaan, joka on sijoittanut hoidettavan sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee (Perhehoitolaki 263/2015 21§). Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan mm. seuraavista muutoksista:

- aikomuksestaan ottaa lyhyt- tai pitkäaikaiseen perhehoitoon muita henkilöitä
- perhehoitoon sijoitettujen henkilöiden kotikunnat
- perhesuhteisiin ja perheen olosuhteisiin ja terveyteen liittyvät muutokset
- suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt vähintään 2 kuukautta aiemmin
- sattuneet tapaturmat, väkivallanteot ja niiden vaatimat toimenpiteen (kirjallisena)
- sairauslomasta välittömästi
- asiakkaan vakavammista sairauksista, tapaturmista ja sairaalassaolosta
- aikomuksestaan muuttaa
- muista mahdollisista tärkeistä perhehoitotyöhön vaikuttavista asioista

Olosuhteiden muutosta koskevan ilmoituksen viivästyminen johtaa perhehoitajalle liikaa maksetun palkkion takaisin perintään.

7.5 Tietojen saanti

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä perhehoidon onnistumisen kannalta (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

812/2000, § 17). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti. Lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä perhehoidon koordinaattorille.

7.6 Perhehoitajan valmennus, täydennyskoulutus ja työnohjaus

Rekrytointitilaisuuksia ja valmennusta järjestetään tarpeen mukaan, ja niistä vastaa perhehoidon koordinaattori.

Perhehoitajan täydennyskoulutukseen sovelletaan kunnan noudattamia periaatteita sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutuksesta annettujen lakien mukaisesti sekä STM:n suositusta täydennyskoulutuksesta (3 päivää/vuosi). Koulutustarpeet arvioidaan yhteistyössä perhehoitajan ja koordinaattorin kanssa.

Perhehoitajalla on mahdollisuus tarvittaessa saada työnohjausta, jonka koordinaattori organisoii. Työnohjaus tai täydennyskoulutukseen osallistuminen ei vähennä perhehoitajan palkkiota.

7.7. Perhehoitoliitto

Perhehoitoliitto ry on valtakunnallinen, toimeksiantosuhteisen perhehoidon asiantuntijajärjestö, joka vaikuttaa, viestii, neuvoo ja kouluttaa perhehoitoon liittyvissä asioissa sekä tukee perhehoitajia ja perhehoidossa hoidettavia lapsia ja aikuisia. Liitto tekee yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa sekä toimii kansainvälisissä verkostoissa perhehoidon kehittämiseksi.

Toimeksiantosuhteisten perhehoitajien kannattaa liittyä oman alueensa Perhehoitoliiton alueelliseen jäsenyhdistykseen. Perhehoitoliitto tarjoaa tukea ja apua perhehoidon kysymyksiin sekä sijoittajille että perhehoitajille. Tukeen kuuluvat mm. asiantuntijapalvelut, lakimiespalvelu, kuntoutustoiminta yhdessä Kelan kanssa, tuettujen lomien organisointi yhdessä lomajärjestöjen kanssa, perhehoitajien keskustelupalstan ylläpitäminen.

7.8 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

"Kunnan on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi." Perhehoitolaki 15 a §

Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastus järjestetään sillä alueella, missä perhekoti sijaitsee. Terveystarkastuksen sisältö vastaa Kuntaliiton ohjetta perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksista. (Kuntaliitto: Perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset käytännöksi kunnissa 8.6.2017).

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa käytetään omaishoitajien jaksamisen ja tuen arviointiin tarkoitettua mittareita tai lomakkeita. Tarkastuksessa terveydenhuollon ammattilainen arvioi tilannetta yhdessä perhehoitajan kanssa ja laatii yhteenvedon tilanteesta sekä tarvittavista jatkotoimista.

7.9 Vertaistoiminta ja mentorointi

Perhehoitajat kohtaavat tehtävässään monia haasteellisia ja vaikeita asioita. Vertaisryhmässä kokemusten ja tunteiden jakaminen toisten samaa työtä tekevien kanssa helpottaa vaikeilta

tuntuissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista. Perhehoitajia kannustetaan osallistumaan eri tahojen järjestämiin vertaistapaamisiin. Vertaisryhmät voivat kokoontua myös itseohjautuvasti.

Yksi vertaistuen muoto on mentorointi. Se tarkoittaa kokeneen, mentorikoulutuksen saaneen perhehoitajan antamaa vertaisasiantuntija-apua aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Koordinaattori järjestää mentoritapaamisia aloittavalle perhehoitajalle arvioimansa tarpeen mukaisesti sekä jo toimivalle perhehoitajalle hänen omasta pyynnöstään tai ohjattuna havaitun tarpeen mukaan.

8. Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen säilyttäminen

Perhehoitaja sitoutuu noudattamaan Pietarsaaren sosiaali- ja terveysviraston salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta koskevaa ohjeistusta. Perhehoitajaa sitoo salassapito- ja vaitiolovelvollisuus, mikä tarkoittaa sitä, että asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille myöskään siltä osin, kun ne koskevat muita kuin asiakasta itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Tähän sisältyy muun muassa se, että salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle. Asiakasta koskevia tietoja ei saa lähettää tekstiviestinä tai sähköpostin välityksellä.

Tietojen väärinkäyttö tai tahallinen ohjeiden vastainen toiminta voi johtaa muun ohella rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus säilyy toimeksiantosopimuksen päättymisen jälkeenkin.

Perhehoidossa salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskevat myös hoitajan perheenjäseniä. Salassa pidettävistä tiedoista voi sivullisille antaa tietoa toimivaltaisen asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella.

Perhehoitaja sitoutuu säilyttämään perhehoidettavaa koskevat asiakirjat asianmukaisesti, asiakaskohtaisissa kansioissa perhekodissa, lukitussa kaapissa. Perhehoidon päättyessä hoidettavaa koskevat asiakirjat palautetaan perhehoidon koordinaattorille.

9. Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat

Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaali- ja terveysvirasto vastaa perhehoidon järjestämisestä. Sosiaali- ja terveysviraston vastuulla on huolehtia, että asiakas saa tarvitsemansa tuen ja palvelut, ja että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

9.1 Asiakasmaksut

Pitkäaikaisen perhehoidon maksu määräytyy laitoshoidon maksun mukaisesti ja maksukyvyyn mukaan ja se voi olla enintään 85 % hoidossa olevan nettotuloista, joita ovat kaikki veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja verosta vapaat tulot. Asukkaan maksuosuuden määrittelyssä huomioidaan, että asukkaalle jää säännöllisistä kuukausituloistaan omaan käyttöön kunnan käytännön mukainen osuus.

Jos pitkäaikaisessa perhehoidossa oleva on välittömästi ennen perhehoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen kuukausitulonsa ovat suuremmat kuin puolison kuukausitulot, maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen

kuukausitulojen perusteella. Perhehoidossa olevalta perittävä maksu voi tällöin olla enintään 42,5 prosenttia edellä mainituin perustein yhteenlasketuista nettokuukausituloista.

Jos jatkuvassa perhehoidossa olevan asiakkaan puoliso on myös jatkuvassa perhehoidossa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa, peritään perhehoidon asiakkaalta kuukausimaksua hänen maksukykyensä mukaan kuitenkin enintään 85 % nettokuukausituloista.

Asiaksmaksu sisältää ikäihmiselle kaikki asumisen, ruuan, tarvikkeiden, hoivan ja huolenpidon sekä hoidon kulut, eikä häneltä peritä päällekkäisiä maksuja muista avohoidon palveluista, kuten kotihoidosta. Sairaalahoidon ajalta perhehoidon asiakasmaksu keskeytetään niin, että päällekkäisiä maksuja ei aiheudu.

Lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään sosiaali- ja terveysviraston intervallihoidon maksun mukaisesti. Mikäli lyhytaikaisen perhehoidon perusteena on omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi järjestettävä palvelu, peritään asiakkaalta Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/ 734 § 6 b määritelty asiakasmaksu. Lyhytaikaisessa perhehoidossa oleva ikäihminen maksaa omat terveydenhuoltomenonsa, kuten sairaalahoidon, reseptilääkkeet, ambulanssikyydit jne. Kuljetukset perhehoitoon ja perhehoidosta pois tapahtuvat asiakkaan omalla kustannuksella. Tarvittaessa ne voidaan järjestää vammaispalvelulain mukaisina kuljetuksina.

Osavuorokautisesta perhehoidosta peritään maksu sosiaali- ja terveysviraston päiväkeskuksen vahvistaman maksun mukaisesti (1-5 h/hoitopäivä ja 5-10 h/hoitopäivä).

Ikäihmisen kodissa tapahtuvan perhehoidon asiakasmaksua määriteltäessä huomioidaan, että hoito tapahtuu asiakkaan omalla kustannuksella tilojen, aterioiden ja tarvikkeiden osalta eikä se vaadi myöskään kuljetusten järjestämistä. Asiaksmaksun määräytymisessä noudatetaan kotihoidon maksuperusteita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiaksmaksua voidaan huojentaa kunnan käytännön mukaisesti, mikäli asiakkaalle kertyy lääkekuluja, terveydenhuollon maksuja tms. niin paljon, että hän ei taloudellisesti niistä selviä.

Asiaksmaksut erillisen listan mukaisesti (liite 2).

9.2 Asiakkaan hoito perhehoitajan vapaan aikaan

Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan asiakkaan ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi asiakas, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien osalta yhtä aikaa. Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää sijaiseksi toimeksiantosuhteinen perhehoitaja.

Vapaa voidaan toteuttaa seuraavilla tavoilla:

1. Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää toimeksiantosopimussuhteinen perhehoidon sijainen. Perhehoitaja ottaa yhteyttä perhehoidon koordinaattoriin, joka järjestää sijaisen

tulon perhekotiin. Perhehoidon koordinaattori tekee sijaisen kanssa toimeksiantosopimuksen.

2. Toimeksiantosopimus tehdään toisen perhehoitajan kanssa, ja ikäihminen siirtyy vapaan ajaksi hänen luokseen.
3. Perhekodin asukkaat siirtyvät omiin kuntiinsa lyhytaikaishoitoon vapaan ajaksi.
4. Henkilön läheiset vastaavat hoivasta ja huolenpidosta perhehoitajan vapaan ajan, jolloin häntä ei laskuteta.

9.3 Hoidettavan varat ja omaisuusluettelo

Pääperiaate on, että asiakkaan varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti asiakkaalle itselleen, hänen omaisilleen tai edunvalvojalle. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tulee toteutua myös varojen käytössä. Perhehoitaja ei voi toimia perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana. Perhehoitoon tulevalle henkilölle voidaan tarvittaessa hakea edunvalvoja.

Asiakkaan henkilökohtaisia menoja ovat esimerkiksi parturi tai kampaaja, jalkahoito, tapahtumiin osallistuminen (pääsymaksut tai liput), matkojen omavastuut ja pienet hankinnat. Henkilökohtaisten menojen maksamisen käytännöistä sovitaan ikäihmisen, hänen läheisensä tai edunvalvojansa ja perhehoitajan kesken.

Jatkuvan perhehoidon asiakkaan perhehoitokodissa olevasta kiinteästä omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää omaisuusluettelo yhdessä asiakkaan ja omaisen tai edunvalvojan kanssa.

9.4 Asiakkaan asema

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan kohtelusta muistutus sellaiselle sosiaalihuollon toimivaltaiselle vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen. Muistutuksesta tehdystä päätöksestä ei voi valittaa. Muistutuksen tekeminen ei vaikuta asiakkaan oikeuteen hakea muutosta päätöksiin tai oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa kunnat nimeämään sosiaaliasiamiehen. Hän on puolueeton henkilö, joka turvaa asiakkaiden etua. Asiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliasiamiehen tehtäviin kuuluu mm.

- avustaa ja neuvoa asiakkaita muistutuksiin liittyvissä asioissa
- tiedottaa asiakkaan oikeuksista
- toimia asiakkaan oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi.

Pietarsaaren kaupungilla on nimetty sosiaaliasiamies. Jos perhehoidossa oleva henkilö on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliasiamiestä toimimaan sovittelijana.

9.5. Asiakkaan kuolema perhehoitokodissa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan henkilön mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii kaikissa tilanteissa.

Mikäli hoitavan lääkärin kanssa ei ole muuta toimintatapaa sovittu perhehoitaja soittaa kuoleman epäilystä 112:en ja toimii saamiensa ohjeiden mukaan. Jos on epäily kuolemasta kotona, poliisi tulee perhehoitajan kotiin ja he sulkevat pois mahdollisen rikosepäilyn. Tämän jälkeen vainaja siirretään poliisin toimesta lähimpään terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille ja perhehoidon koordinaattorille. Perhehoitaja hoitaa yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa perhekodissa kuolemasta johtuvat järjestelyt. Perhehoidon koordinaattori järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen.

10. Perhehoidon valvonta ja tuki

Perhehoitajalle annettava tuki ja valvonta ovat lähellä toisiaan. Pietarsaaren sosiaali- ja terveysviraston perhehoidon koordinaattori tukee ja valvoo toimeksiantosuhteista perhehoitajaa tehtävässään. Valvonta kohdistuu siihen, että perhehoito toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. Onnistuneen valvonnan perusta on se, että Sosiaali- ja terveysviraston perhehoidon koordinaattori tietää, miten perhehoitaja voi. Perhehoitajalla on velvollisuus pitää tarvittaessa yhteyttä hoidettaviensa vastuutyöntekijään. Koordinaattori tulee olla yhteydessä perhehoitajaan useamman kerran vuoden aikana.

Ohjaus-, tuki- ja valvontakäynti perhehoitajan kotiin tehdään vähintään kerran vuodessa. Näillä käynneillä huomioidaan mm. perhehoitajan työssä jaksamisen tuki ja koulutustarpeet. Valvonnassa noudatetaan soveltuvin osin Valviran valvontaohjelmia. Asiakaspalautteen perusteella tarkastuskäyntejä voidaan järjestää tarpeen mukaan.

Perhekoti toteuttaa myös omavalvontaa. Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan omavalvonnassa havaituista seikoista ja perhehoidossa tapahtuneista muutoksista. Ilmoitusvelvollisuus koskee mm. aikomusta ottaa perhehoitoon henkilöitä Pietarsaaren sosiaali- ja terveysviraston ulkopuolelta, perheen olosuhteisiin ja terveyteen liittyvistä muutoksista, suunnitelluista vapaista ja niitä koskevista järjestelyistä, sattuneista tapaturmista, riskitilanteista ja haittatapahtumista.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta perustellusta syystä. Tarkastajalla on oikeus päästä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastaja voi ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tilojen epäkohdat on korjattava välittömästi. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, viranomaisen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Liite 1: Hoitopalkkio, kulukorvaukset ja käynnistämiskorvaus

Liite 2: Asiakasmaksut